

Djeca i život u prirodi na sjeveru

Claus Jensen

Predstavljamo neke ‘radikalne’ primjere sadržaja na otvorenome koji su imali pozitivan učinak na pedagogiju ranog djetinjstva.

U sjevernoj Europi običaj je stavljati djecu van na popodnevni počinak. To nije ništa novo, već je dio višegodišnje prakse i u jasticama i kod kuće. Radi se o jednoj od onih tradicija koje često nemaju neki jasan motiv: ljudi nešto jednostavno čine - i to je sve. Svjež zrak je dobar za djecu.

Kad se radi o mlađoj djeci, ideja da je boravak na zraku dobar a zdrav život svakodnevnica, može se uočiti u odgojno-obrazovnom segmentu života na različite načine. Ove ideje služe kao poticaj za planiranje odgojno-obrazovnih projekata u vrtićima.

Neću se zadržavati na opisima predškolskih ustanova u Danskoj, nego ću navesti neke od radikalnijih primjera

organiziranih struktura koje se odlikuju izuzetnim fokusom na interakciju između djece i života na otvorenome. Ove su ustanove imale značajan utjecaj na poimanje važnosti boravka djece na otvorenome.

Skrammellegeplads

Prvi primjer su takozvani *skrammellegeplads*¹ (prvo je otvoreno 1943. godine u Emdrupu blizu Kopenhaga i još uvijek postoji). U to vrijeme *skrammellegeplads* je bio izraz kojim su se opisivale najnovija edukativna igrališta. Projekt je inspirirao krajobrazni arhitekt C. Th. Sørensen, koji je 1948. godine opisao pedagoške mogućnosti edukativnih igrališta:

‘*Skrammellegeplads* pružaju djeci priliku za stvaranje. Ona mogu sanjariti i realizirati svoje maštarije, bar u onoj mjeri u kojoj je potrebno da se zadovolji dječji duh. Edukativno igralište ove vrste pruža gradskoj djeci jednako bogatstvo mogućnosti koje se nude djeci u ruralnim krajevima. Takva igrališta moraju biti opremljena drvenim daskama, ciglama, crjepovima, cijevima za pročišćavanje, starim automobilima, čamcima, seoskim kolima, tačkama i svime što se može definirati kao otpad.’ Nakon vremena provedenog u vrtiću ili školi, *skrammellegeplads* je trebao biti mjesto iskazivanja razigranosti i kreativnosti djece. Tijekom nekoliko narednih desetljeća ovakva igrališta su se pojavila

u više mjesta diljem zemlje. Ponuda je bila obogaćena raznim životinjskim vrstama (konj, svinje, kokoši i zečevi) o kojima su djeca brinula.

Skrammellegeplads je i dalje bio čudan hibrid sela i grada. Inspirirana seoskim životom, ova igrališta građena su sa svrhom da se gradskoj djeci ponude najpovoljniji uvjeti za razvoj. Uz svakodnevni kontakt sa životinjama, djeca su u ruke dobila pile, čekiće i pribor za rezbarenje.

Četiri elementa (zemlja, vatra, voda i zrak) su uvijek bila u središtu pozornosti danskih pedagoga. Djeci treba omogućiti kopanje po zemlji, igru vodom, kopanje kanala, pravljenje brana, ali i paljenje vatre. Djeca koja su se igrala na *skrammellegeplads* znaju se ponašati u blizini krijesa - znaju da je opasan i da stoga trebaju biti vrlo oprezna u njegovoj blizini.

Skrammellegeplads nisu samo najvažnija mjesta djeci koja se tamo igraju, već su stekla i reputaciju pravih institucija, koja je osobito porasla u razdoblju šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

Jedno od temeljnih pitanja pedagoških rasprava jest ravnoteža između sigurnosti i rizika. Na tom pitanju se neprestano lome koplja, a posljednjih godina vidljiv je trend prema kojem se primat daje sigurnosti. Sigurnost je potreban i razuman čimbenik, no problem nastaje kad se vanjski prostori za igru svedu na sterilna, dobro nadzirana, dosadna mjesta. Desetljeća iskustva sa *skrammellegeplads* pokazuju da se djeca vrlo rijetko ozljeđuju. Pokazalo se da su se djeca navikla na kretanje brzo naučila suočavati s rizikom.

Skrammellegeplads samim svojim postojanjem pokazuju da je moguće kreirati izazovno okruženje namijenjeno djeci, te su trajna inspiracija svim prostorima za boravak djece na zraku koji danas postoje.

Skovbørnehave

Dok je *skrammellegeplads* pokušaj

da se dio seoskog života prenese u grad, sljedeći primjer je obrnut, tj. djeca se vode iz gradova u selo ili šume. Ovaj pristup pojavio se prvi put u Kopenhagenu u vrijeme kad je bilo veoma teško pronaći prikladna mjesta za izgradnju vrtića i jaslica. Neke škole/ vrtići sagrađeni su izvan centra grada, pa je djecu do njih trebalo prevoziti autobusima. U 60-tima je nedostatak prostora, a ne pedagoško gledište o važnosti veze između djece i seoske prirode i šuma, bio razlog izgradnje ovakvih centara.

Navedena vizija postala je dominantna u 80-tima. *Skovbørnehave*² ne znači samo dnevni boravak na zraku: djeca gotovo čitav dan provode na otvorenome.

Ujutro se odvođe iz grada, a popodne se vraćaju natrag.

Obično se u šumi nalazi koliba u koju se mogu skloniti, ali se ona doista i upotrebljava samo kao sklonište jer je život na otvorenome bit cijelog projekta.

Osnovna teorijska postavka ovog pristupa jest da ukoliko djeca počnu razumijevati prirodu od najranijih dana, odrast će u generaciju koja će biti mnogo osjetljivija na rješavanje ekoloških problema u budućnosti.

1959. godine grupa pedagoga i arhitekata osnovala je udrugu *Dansk Legeplads Selskab*

(Danska udruga za igrališta) koja je prošle godine slavila 50. godišnjicu postojanja. Ovaj članak bih htio dovršiti s nekoliko riječi o ciljevima ove udruge, a koji se mogu svesti na jedno: poboljšanje uvjeta za igru djece, mladih i odraslih. U praksi se ovaj cilj ostvaruje

informiranjem i promicanjem institucije igranja na otvorenome, jer igranje na otvorenome:

- štiti dječje pravo na igru;
- zahtijeva aktivno sudjelovanje djece u igri i razvoju;
- potiče djecu na korištenje mašte i realizaciju poriva za istraživanjem;
- daje djeci priliku da se aktivno igraju u prirodi;
- pomaže osnaživanju i poboljšanju odnosa i socijalnih iskustava među djecom, mladima i odraslima.

Činjenica da ova udruga postoji i nakon 50 godina dokazuje potrebu za sličnim inicijativama, koje će podržavati i promovirati mogućnosti i ideje za kreiranje edukativnih dječjih igrališta na otvorenome.

Claus Jensen, generalni tajnik BUPL sindikalne udruge Aarhusa.
clj@bupl.dk

¹ *Skrammellegeplads*: pojam dolazi od riječi *skrammel* (razni otpaci) i *legeplads* (igralište). To je edukacijsko igralište opremljeno raznim materijalima koji su djeci na raspolaganju kao 'igračke'.

² *Skovbørnehave*: pojam nastao iz dvije riječi *skov* (drvo) i *jaslice*. To su jaslice/vrtić u šumi.

